

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

165. An maritus possit habere copulam cum vxore, si vtroque teste
careat? Ex. p. 11. tr. 8. & Misc. 8. res. 32. p. 432.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

eum Sanchi. *diff. illa 99. num. 39.* & cum Henriquez *lib. 12. cap. 8. num. 3.* ut non habeat locum, si vxor fornicata esset; quia tunc ratione fornicationis, si vir esset innocens, posset illam repellere. Quæ doctrina mihi vera videtur, sed pro casu quo talis fornicatio fuerit, postquam est cognitus valor matrimonij, vel saltem interim dum dubitabatur de valore, & inquirebatur veritas: nam in tali occasione certum est illam peccasse peccato adulterij, quia vel certo sciebat valere matrimonium, vel se exponere periculo adulterandi, quando nesciebat; an valeret, vel non.

Sop. hoc supra in Ref. 162. cursum in sine. §. vlt. ver. subdit quod.

4. Sed difficultas est, & ego contrarium puto cum Dicastillo *vbi supra, num. 591.* Si vxor fornicata fuisset illo tempore quo matrimonium ex declaratione iudicis censetur nullum: tunc enim bona fide putavit matrimonium non valere; atque adeo fornicando non commisit adulterium; nec fregit fidem formaliter, quia nulla fides data, nec obligatio iustitiae putabatur subsistere; ergo non est ratio ob quam in tali casu vir possit negare debitum vxori, quæ illi formaliter nullam intulit iniuriam; nec commisit formaliter adulterium, non secus atque si bona fide alteri viro nupsisset, & cum eo habuisset copulam: quamvis enim vna sit fornicaria formaliter, & non altera, tamen neutra est formaliter adulterij, & ob solum adulterium coniux coniugi negare potest debitum. Vnde licet alter coniux sciat ante initum matrimonium, suam coniugem fornicatum fuisse; non ideo potest post matrimonium initum debitum negare, quamvis ea fornicatio sufficeret, si nota fuisset ante matrimonium ad retrocedendum, etiam si præcessissent sponsalia, ut suis locis diximus. Vnde mihi videtur pro nostro casu non excusati virum à reddendo debito. Quæ doctrina mihi multò clarior videtur ordine inuerso, si femina vouisset castitatem, putans se iam fuisse liberam à tali matrimonio, & vir non quidem transiret ad sacros Ordines, sed adhuc maneret laicus, & existimans se liberam, fornicaretur cum alia femina; tunc enim instaurato matrimonio, aut declarato iam valido, non poterit mulier negare debitum neque cohabitationem ob fornicationem viri; quæ non facit formaliter adulterium, & iniustitia contra ipsam, cui bona fide putabat se non alligatum. Atque quantum ad hoc reddendi, vel non reddendi debitum coniugi adultero, eadem est ratio de femina, atque de viro: ergo si femina non excusatur propter talem fornicationem viri, nec vir excusabitur propter talem fornicationem feminae; etiam si aliquin in communi æstimatione magis indecorum censetur, quod vir habeat vxorem ab alio fornicariè cognitam, quam quod vxor habeat virum, qui aliam fornicariè cognouerit: id enim totum est extra ius ipsum matrimonij.

5. Nota verò cum Leandro *vbi supra*, quod si vxor non repetat virum sic factis initiatum, ille non poterit redire ad vxorem; quia sibi præiudicauit per ordinem sacrum. Ita Sanchez cum aliis *num. 39.* vbi rectè reprobatur Petrus de Ledesma putantem feminam nolentem repetere, teneri votum castitatis emittere: nec enim est cur ad id obligetur: nam *Tex. in cap. coniugatus, de conu. coniug.* solum hoc petit, ut vir de consensu vxoris legitime ad sacros Ordines ascendat: hic autem iam ascendit absque vlllo vxoris consensu; neque est vllus textus alius, qui petat huiusmodi votum, quando vxor sua libertate vtens nolit ipsum repetere. Sed quid dicendum an vir ingrediens Religionem ob dissolutionem matrimonij, dum comprehenditur impotentiam non fuisse perpetuam, si professus sit, debeat redire ad vxorem?

Respondeo tanquam certum sub distinctione. Si vir ille professus est ante consummatum matrimonium, non debet redire ad vxorem; quia matrimonium non consummatum dissoluitur per professionem.

6. Quod si contingat, quod facta professione alter coniux in sæculo relicto transierit ad aliud matrimonium, tunc aduertendum maxime est, an professionem inierit ante, vel post alterius professionem: nam si post professionem, valet matrimonium, quantumuis appaerit impotentiam non fuisse perpetuam: quamvis enim prius matrimonium valuisse, dissolutum fuisset per professionem, utpotè nondum consummatum; atque adeo valet matrimonium erit irritum, atque ut valet, necesse est adhiberi nouum consensum post factam professionem, quia ante illam nondum erat interuentum prius matrimonium. Vide Dicastillum *vbi supra, num. 585. & 587.* Leandro *quæst. 50.* Pontius *de matrim. lib. 7. cap. 61. num. 10.* Hurtadum *diff. 21. diff. 11. n. 441.* Villalobos *tom. 1. ar. 12. diff. 21. num. 4.* & alios penes ipsos.

RESOL. CLXV.

An maritus possit habere copulam cum vxore, scilicet que teste careat? Ex part. 1. 1. 8. & Mil. & Ref. 162.

§. 1. **A**ffirmatiue respondet Sanchez *de matrim. tom. 2. lib. 7. diff. 102. num. 6.* docet enim licere copulam marito, qui non potest verum semen effundere, quia vtroque teste orbatus est. Probat verò, eo quod vir ille iure suo viatur vxoris actui coniugali, quem matrimonium petmittit.

2. Sed hæc doctrina secundum Dicastillum dicitur paritur difficultates, primam, quod non videatur coherere cum doctrina quam dedit *cit. diff. 1. n. 22.* vbi docet, accessum ad non vxorem talis Eunuchi esse peccatum contra naturam, si enim talis copula Eunuchi etiam penetrando vas, est copula contra naturam, non assequor quomodo possit licere, etiam post matrimonium; quia esse vel non esse contra naturam, non prouenit ex matrimonio, vel defectu matrimonij, sed quia non est naturalis copula illa quod substantiam, atque adeo non est copulatio coniugalis, neque actus coniugij, seu matrimonij, nec enim matrimonium præbet ius ad actum contra naturam. Vel ergo actus est contra naturam; vel non; si dicatur esse contra naturam, falsum est quod ait *num. illo 7.* quod vir ille iure suo utatur, nec enim habet ius ad actum contra naturam ex vi matrimonij: Si verò dicatur non esse contra naturam, ergo neque inter non coniungatos est contra naturam, in quibus tantum deest vinculum matrimonij, quod vinculum non facit quod actus aliquin contra naturam, de sinat esse contra naturam.

3. Secundam difficultatem patitur, quod videtur petere principium, & assumit id, de quo est controuersia, dum reddit pro ratione, quid vir ille iure suo utatur, & quod sit vacans actui coniugali, quem matrimonium permittit, de hoc enim etiam ibi controuersia, & oportebat aliunde probare quod habeat Eunuchus ius matrimoniale ad tale genus copulae, & quod ille sit actus coniugalis. Adde quod est minus videtur de essentia copulae matrimonialis feminis emissio, quam vas penetratio, ille autem *lib. 9. diff. 17. n. 10.* ad quem locum se refert, docet non licere, quando non est penetratio vas. Eunuchi verò penetratio non est penetratio matrimonialis, vas enim penetratio, de qua agitur, non est coniugalis.

cumque rei intromisso: sed membri genitalis virilis, illud autem membrum eunuchi non minus videtur in ratione genitalis esse æquiuocè, seu analogicè tale, quàm oculus sine visiva potentia.

4. Adde secundò melius posse vitibus naturæ seruire ad generationem adiutus arte ille cui amputata est fistula relictis testibus, & scroto, quàm qui vtroque teste caret. Experientia enim docuit prolem fuisse susceptam, imo proles aliquot à tali homine, emissio & deriuato semine in matricem per canaliculum, seu tubulum, & in facti contingentia pro quibusdam coniugatis consulti fuimus in Hispania, collega tunc meus Pater Hieronymus de Ribera, & Ego, dum profiteremur Theologiam, pluresque aliarum Religionum Theologi, qui tamen non putabant eiusmodi actum licere, quia modus ille generandi non erat institutus à natura, nec copula naturalis. At qui multo magis distat à generatione (qui est primarius finis matrimonij) eunuchi copula, quæ per se, & ex natura sua non potest seruire ad generationem deficiente vero semine, quàm illa veri seminis deriuatio per tubulum. Iuxta dicta, ergo non minus est contra naturam, sed potiori ratione copula eunuchi cum vxore. Atque aded illicite, de quo latius suo loco, vbi reddemus disparitatem de copula seminis, qui verum semen emittunt licet morbosum, Eunuchi verò humor non est verum semen in sua essentia. Quod verò Sanchez addit de sine secundario matrimonij, qui est sedare libidinem, non probat ad huiusmodi finem posse adhiberi media, quibus essentialiter repugnet generatio, quæ est primarius finis: tale autem medium est administratio eius humoris, qui ex essentia sua non est semen, cui non per accidens, sed per se conuenit, non esse prolificum; quod non conuenit semini morbofo, aut semini mariti, quod est verum semen, & per accidens vitiosum. Est quidem per accidens, quod eunuchus fuerit castratus, sed non est per accidens, sed essentialiter, quod eius humor non sit semen, quia essentialiter non est semen: seminis verò, vel morbofo semen, est essentialiter semen, sed per accidens minus aptum, in quo magna est disparitas.

Et hæc omnia docet Dicastillus *vbi supra*, quæ aptata nimis Lectoribus fuisse reor, cum sint satis curiosa, & ego hic per extensum afferre volui, quia de hac questione his diebus inter aliquos Theologos magna extitit altercatio.

RESOL. CLXVI.

De quadam curatione Herniæ, an efficiat spado-nes, vel eunuchos, & impediatur matrimonium?

Et docetur triplicem esse speciem eunuchorum.

Et explanatur, quod loquendo de Sacramento, quæ non sunt de necessitate salutis, vt Confirmatio, Matrimonium, & Extrema Vnctio, satis sit, quod minister in eorum administratione sequatur opinionem probabilem, relicta probabiliori, & tutiori.

Et sequitur, quod in conspectu opinionum illa est sequenda, quæ fauet valori matrimonij. Ex part. 12. tit. 3. & Misc. Ref. 4.

S. 1. S. Ppono, quod ista curatio perficitur sine testicularum denudatione ab aliqua tunica, & sine aliqua læsione vasorum deseruientium solum soluendo partem processus Peritonij, quæ deorsum tendit ad testiculum, & supra illum integrum testem deducendo ad inguinem, intra quod reclusum relinquatur parte inferiori tunicæ coarctata per ligaturam, post quod vulnus inflatum curatur communi modo quo reliqua vulnerata. Hanc curationem docuit

Tom. II.

Io. Laurentius, Chirurgus Pontificis in suo opere *de anathom. cap. 176*. Modo quaritur an homines sic curati, dicendi sint Eunuchi, ita vt comprehendantur in Bulla Sixti V. & non possint inire matrimonium? Casus est nouus, & ex Hispania ad sel. mem. Innoc. X. delatus fuit, & tunc Sac. Congr. existimans eius resolutionem pendere à iudicio: & relatione Medicorum referipit, vt collegium Medicum celeberrimæ Academiæ Vallisoletanæ suum votum præberet, quod nouissimè fecit, & mihi impressum legendum præbuit Illustrissimus, & Doctissimus Dominus meus Zurita, Sacre Rotæ Auditor.

2. Itaque dictum Collegium ad propositam questionem per octo §. negatiuè responderet, & firmat supradictos emittere verum semen, nec obstat, quod testicula reponantur intra inguinem, nec obstat etiam, quod valde notandum est contra aduersarios, modum curationis, quæ omnia validissimis rationibus confirmant de promptis ex visceribus artis Medicinalis, & Auctorum huius facultatis. Et hoc votum Medicorum subscribere postea Professores S. Theologiæ, ac Professores Iuris Canonici, & Cæsari in clytæ Vniuersitatis, qui omnes sunt numero 22, asserentes ita curatos non esse inhabiles ad contrahendum matrimonium, nec comprehensos esse in Bulla Sixti V.

3. Ex quidem ego huic sententiæ libenter adhaereo, quam ante docuit insignis Basilius Pontius *de matr. lib. 7. cap. 68. n. 3.* cui ego addo alium Doctorem Hispanum non obseruatam à Dominis Professoribus Vallisoletanis, nempe Leandrum ex Reformatis Ordinibus Sanctissimæ Trinitatis, qui testatur se loquutum fuisse cum quodam homine sic curato ab Herenistis, qui duos habebat filios, sic itaque ait *de Sacr. tom. 2. tract. 9. disp. 21. q. 16*. An fuerit habilis ad matrimonium ille, à quo Chirurgus vnus læsum testem auulsi, & alium læsum, non, sed intra corpus recondidit, ne qua intestinorum descensuri pateret via? Respondeo habitum fuisse, propter modum Sixti V. Quia ille Pontifex eos tantum Eunuchos inhabiles ad matrimonium esse declarauit, qui vtroque teste carerent: sed ille de quo in casu quaritur, non caret vtroque teste, neque qui remansit attritus fuit, vt supponitur, sed inter illos computandus, quos Sixtus V. inhabiles ad matrimonium reddidit, & declarauit. Confirmatur, & declaratur hæc ratio, nam ided testis ille intra viscera reconditus, non ided factus est inhabilis elaborationi seminis, aut effusioni: ergo perinde ille habilis est, ac si vnus testiculus pendens remansisset, & integer in suo statu naturali, vt bene probat Basilius *lib. 7. de matr. cap. 68. n. 3. addens in fin.* quod si nullus ex his quibus ea curatio adhibetur, filios suscepit, parum interest, si verum semen emittitur, barba, pilisque non flaccidis, sed virentibus ornati sunt, neque enim generandi potentia requiritur ad matrimonij valorem, sed coeundi, & vere seminandi. Sic ille. Cuius additis in fauorem ego superaddo, me in quodam insigni huius Diocesis Toletanæ oppido vidisse hominem, cui casus omnino idem ab infantia contigit (vt testis oculus mihi narravit) barba virentibus nimis pilis ornatum, & liberos valde pulchros habentem, quos ego pluries vidi pluriesque illis loquutus fui. Cuius veritate casus supposita, indubia certè manet nostra, & Basilij sententia. Hucusque ex Pontio Leandrus, & nouissimè post hæc scripta visum inuenio hanc sententiam docere etiam nostrum Patrem Vetricelli *de Apostol. Mission. tract. 14. quest. 143. scilicet. 7. num. 70.* quorum doctrina magis procedit in casu nostro, in quo non vnus tantum, sed duos testiculos intra inguinem reponunt Herniæ.

Q

4. Dicet